

Ministerie van Economische Zaken
Directie Natuur & Biodiversiteit / Nb-wet team

Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

No.: 20223217

Onderwerp: Aanvullingen betreffende wijziging- en aanvullingsverzoek Nb-wetvergunning garnalenvisserij

Uw schrijven: 23 februari 2017

Emmeloord, 3 maart 2017

Geachte

Per brief d.d. 22 december 2016 hebben belangenorganisaties voor de Nederlandse beroepsvisserij Nederlandse Vissersbond, VisNed, PO Wieringen en PO Rousant, hierna te noemen 'aanvragers', u verzocht om een aantal aanvullingen en wijzigingen op te nemen in de recent afgegeven Nb-wetvergunning garnalenvisserij voor de gebieden Waddenzee, Noordzeekustzone, Oosterschelde, Westerschelde, Voordelta en Vlake van de Raan, d.d. 15 december 2016 met kenmerk: DGAN-NB/16144842.

In reactie op het door aanvragers gedane verzoek heeft u per brief d.d. 5 januari 2017, met kenmerk DGAN-NB/17003458 aanvragers verzocht aanvullende informatie te verstrekken, daar volgens u het initiële verzoek onvoldoende gegevens bevat om deze juist te kunnen beoordelen en daaromtrent een wijzigingsbesluit te kunnen nemen. U heeft aanvragers een termijn opgelegd van 8 weken, te weten tot en met 2 maart 2017, waarbinnen aanvragers de aanvullende informatie konden indienen.

De gevraagde beantwoording van uw vragen neemt meer tijd in beslag dan verwacht. Om die reden heb ik u per e-mail d.d. 22 februari 2017, namens aanvragers, verzocht de gestelde termijn te verlengen. Per brief d.d. 23 februari 2017, met kenmerk DGAN-NB/17030955, heeft u aanvragers een verlenging van de gestelde termijn toegekend. De gestelde termijn voor het indienen van een reactie is verlengd met 8 weken, te weten tot en met 19 april 2017, gerekend vanaf de dagtekening van uw brief d.d. 23 februari 2017.

Door middel van deze brief maak ik, als penvoerder namens aanvragers, gebruik van de door geboden gelegenheid, om het verzoek d.d. 22 december 2016 om diverse wijzigingen en aanvullingen in de 15 december 2016 met kenmerk DGAN-NB/16144842 verleende Nb-wetvergunning garnalenvisserij aan te vullen.

Met uw brief d.d. 5 januari 2017 heeft u aanvragers gevraagd om het verzoek op een aantal specifieke punten aan te vullen. In het vervolg van deze brief ga ik namens aanvragers puntsgewijs op de genoemde punten in.

Ecologisch-inhoudelijke onderbouwing openstelling gebied II

In het betreffende Toegang Beperkend Besluit (TBB) wordt met betrekking tot de mogelijke openstelling van Zone II gesteld dat deze zone gesloten blijft voor de garnalenvisserij vanuit het voorzorgbeginsel vanuit nog lopend onderzoek naar de invloed van de garnalenvisserij op de ontwikkelingspotentie van Habitatype H1110B in de Noordzeekustzone. Zone II is daarmee uit voorzorg tot nader orde gesloten ter borging dat de resteffecten van de garnalenvisserij de verbeteropgave van H1110B in ieder geval niet in de weg zullen staan. Daarbij is in het TBB aangegeven dat de zone weer kan worden opengesteld indien de resultaten van het ten tijde van de vaststelling van voornoemd TBB nog lopende onderzoek de conclusie kunnen onderbouwen dat de garnalenvisserij de ontwikkelingspotentie van het Habitatype H1110B in het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone niet nadelig zal of kan beïnvloeden.

De kernvraag is daarmee of de resultaten van het genoemde, inmiddels afgeronde, onderzoek de onzekerheid met betrekking tot de gevolgen van de resteffecten voor de verbeteropgave van H1110B voldoende hebben weggenomen zodat toepassing van het voorzorgbeginsel om eventuele risico's uit te sluiten niet meer nodig is. In dit kader is het echter ook van belang dat, zoals in de Passende Beoordeling is geconcludeerd, ook andere maatregelen dan sluiting van gebieden de mogelijke gevolgen van de resteffecten voor de verbeteropgave kunnen verminderen. De resteffecten betreffen daarbij in potentie het gehele Natura 2000-gebied Noordzeekustzone terwijl de sluiting van Zone II de resteffecten in 15 % van dit gehele Natura 2000-gebied zou beperken. Maatregelen die de impact van de garnalenvisserij in het gehele Natura 2000-gebied verminderen, werken daarmee sterker door dan maatregelen die alleen voor zone II zijn getroffen.

De meest recente onderzoeken naar de effecten van de garnalenvisserij betreffen het onderzoek van IMARES (tegenwoordig WMR) in de Waddenzee (Glorius *et al.* 2015) en de Voordelta (Schellekens *et al.*, 2014). In beide onderzoeksprojecten zijn beviste en onbeviste gebieden vergeleken. De resultaten van deze onderzoeken zijn uitgebreid beschreven in de meest recente Passende Beoordeling. Feitelijk betreffen beide onderzoeken de korte termijn effecten van de garnalenvisserij. In de Passende Beoordeling wordt op basis van de resultaten van het Voordelta onderzoek geconcludeerd dat:

“De conclusie zou ook kunnen zijn dat er wel een effect moet zijn. De bodem wordt immers beroerd. De omvang van het effect is echter niet te meten of te voorspellen. Het hangt af van de tijd, de plaats en hardheid van de bodem. Het onderzoek van Schellekens laat ook zien dat herhaalde bevissing gedurende enkele jaren geen meetbaar effect laat zien. Dat laat de conclusie toe dat de effecten, zo die er al zijn, in elk geval zeer tijdelijk zijn en niet in de loop van jaren tot een duidelijke verschuiving in de bodemfauna samenstelling leiden. In elk geval niet voor de soorten die in de onderzoeksgebieden worden aangetroffen.”

Ten aanzien van het onderzoek in de Waddenzee wordt geconcludeerd dat: “Alles overziend echter komt naar voren dat uit geen enkel van de uitgevoerde experimenten is gebleken dat soorten na bevissing zijn verdwenen. Er worden soms verschuivingen in de samenstelling waargenomen maar deze verschuivingen zijn veel kleiner dan de verschuivingen die men in de tijd waarneemt en ook veel kleiner dan de verschillen die men tussen gebieden waarneemt. Van Denderen (2014) merkt hierover op dat de bodemfauna van een (door boomkor) bevist minder dynamisch gebied door de bevissing gaat lijken op de bodemfauna van een iets dynamischer gebied. De visserij voegt dan in feite wat extra dynamiek toe in een van nature al dynamische situatie. Het effect is daardoor tijdelijk en verdwijnt weer als de dynamiek weer afneemt.”

In de synthese m.b.t. het onderzoek naar de effecten van de garnalenvisserij wordt gesteld: “Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat garnalenvisserij op sommige plaatsen op bepaalde momenten

wel een korte termijn effect op de bodemfauna kan hebben en dat dit effect tijdelijk is waar te nemen. Waar en wanneer dit zo is, is zoals Schellekens et al. (2014) stellen, niet te voorspellen.

Het effect van een voortdurend intensieve visserij op bepaalde minder dynamische plaatsen zou dus wel kunnen zijn dat bepaalde soorten daar in lagere dichtheden voorkomen zolang de regelmatige verstoring voortduurt. Visserij in minder dynamische gebieden leidt mogelijk tot een verschuiving in het bodemleven richting de bodemfauna van een meer dynamisch gebied (van Denderen, 2014).

Dit wil echter niet zeggen dat de verschuiving altijd zal gaan richting meer langlevende soorten. Uit het Molenrakonderzoek is immers naar voren gekomen dat een relatief langlevende schelpdiersoort als *Ensis* mogelijk kan profiteren van de door de visserij toegevoegde dynamiek (verstoring)."

Concluderend

Met het oog op de mogelijke beïnvloeding van de resteffecten van de garnalenvisserij op de verbeteropgave voor H1110 zijn in het voorgenoemd TBB en in de door de sector vrijwillig in haar meest recente vergunningaanvraag van bevissing uitgesloten VisWad-gebieden gebieden/zones gesloten voor de garnalenvisserij. Uit bovenstaande onderzoeksbevindingen kan afgeleid worden dat het vanuit het voorzorgsbeginsel niet meer vereist is om, naast zone I uit het TBB, ook zone II nog voor deze visserij gesloten te houden. Zone I blijft wel intact; zij is niet verbonden aan nog lopend onderzoek ten tijde van vaststelling van het TBB en behoudt haar waarde vanuit het voorzorgsbeginsel; zij heeft ook mede een functie in relatie tot o.a. de zwarte zee-eend. Overigens zal het Ministerie van Economische Zaken in 2017 een herijking van het voorgenoemd TBB uitvoeren waarbij ook gekeken wordt naar een zo optimaal mogelijke inzet van zone I. Wezenlijke effecten op de natuurlijke kenmerken zijn uit de beschreven onderzoeken niet naar voren gekomen en zijn gelet op hetgeen in het voorgaande is beschreven ook niet waarschijnlijk.

Verwijzend naar de conclusies in het afgeronde onderzoek kan dus m.b.t. de hierboven gestelde vraag geconcludeerd worden dat het vanuit het voorzorgsbeginsel in relatie tot de relevante instandhoudingsdoelen verantwoord is om tot openstelling van zone II over te gaan. Openstelling zal zeker geen gevolgen zal hebben voor de ontwikkelingspotenties van dit gebied. Alle ontwikkelingspotentie blijft onverminderd aanwezig en ten allen tijde kunnen door de sector vrijwillig aanvullende maatregelen worden genomen die de resteffecten van de garnalenvisserij verder kunnen verminderen om zodoende een ongestoorde natuurlijke ontwikkeling een kans te geven. Bijvoorbeeld door vermindering van de visserij-intensiteit in het gehele Natura 2000-gebied, de vergroting van de maaswijdte, de vermindering van de impact van het vistuig of het de vermindering van bijvangst. De maatregelen die de sector daartoe vrijwillig, vanuit haar wens naar verdere ecologische duurzaamheid van haar bedrijfsvoering, wil nemen worden in de volgende punten besproken.

Verwachte positieve effecten van de aangedragen maatregelen uit het 'Verduurzamingsplan garnalenvisserij'

Algemeen

Zowel in het kader van VisWad als in het kader van VIBEG heeft de garnalensector op vrijwillige basis afspraken gemaakt om te komen tot een halvering van haar visserij-impact in de voor garnalenvisserij opengestelde Natura 2000-gebieden. Vermindering van de impact op het ecosysteem zal bereikt worden door onder meer een reductie van de vlootomvang en de toepassing van de best beschikbare technieken. Doel van de maatregelen is daarbij het verder optimaliseren van de verbeterpotenties van de kwaliteit van de Habitattypen H1110A en H1110B. In het profielendocument H1110 (versie 2014) is beschreven dat de landelijke staat van instandhouding van zowel H1110A als H1110B momenteel als 'matig ongunstig' wordt beoordeeld. Voor beide Habitattypen is daarom een verbeteropgave geformuleerd van 'behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit'. Voor de beoordeling van de staat van instandhouding van het Habitatype H1110 gelden de volgende beoordelingsaspecten: verspreiding, oppervlakte, kwaliteit en toekomstperspectief. In het profielendocument is vastgesteld dat de staat

van instandhouding wat betreft de beoordelingsaspecten verspreiding en oppervlakte 'gunstig' zijn. Voor wat betreft kwaliteit is deze 'matig ongunstig' en voor toekomstperspectief 'onbekend'. De kwaliteit van H1110 wordt beoordeeld op de aspecten: typische soorten, abiotische kenmerken en 'overige kenmerken van een goede structuur en functie'.

Toekomstperspectief

Ten aanzien van het toekomstperspectief wordt in het profieldocument aangegeven dat onbekend is in hoeverre afnames van de visserijdruk, bijvangst en discards tot een verbeterd toekomstperspectief kunnen leiden maar tegelijkertijd wordt geconcludeerd dat dergelijke ontwikkelingen naar verwachting wel een positief effect zullen hebben. Dit laatste is in dit kader van belang. Geconcludeerd kan namelijk worden dat maatregelen die de visserijdruk, bijvangst en discards terug dringen een positief effect zullen hebben op het toekomstperspectief van H1110.

Met betrekking tot de kwaliteit van H1110A en H1110B kan wat betreft de typische soorten geconcludeerd worden dat de kwaliteit van H1110A en H1110B in principe op orde is. Er is wel sprake van verschuivingen maar deze worden eerder toegeschreven aan klimaatverandering en niet zozeer aan de invloed van de visserij. De meeste typische soorten komen algemeen tot zeer algemeen voor.

Wat betreft de abiotische kenmerken wordt in het profielendocument gesteld dat door bodem beroerende activiteiten als visserij extra dynamiek wordt toegevoegd aan van nature relatief laag dynamische delen van het habitatype en dat dit mogelijk mede ten grondslag ligt aan verschuivingen in de biodiversiteit in het nadeel van relatief langlevende soorten. Hieruit kan worden afgeleid dat vermindering van de bodemberoering door visserijactiviteiten waarschijnlijk ten gunste komt aan relatief langlevende soorten en dat deze vermindering een gunstig effect heeft op het kwaliteitskenmerk 'abiotische kenmerken'.

Ook een vermindering van de door de visserij toegevoegde extra dynamiek aan de bodemdynamiek en een vermindering van bijvangsten en discards zullen waarschijnlijk positieve effecten hebben op het kwaliteitskenmerk 'overige kenmerken van een goede structuur en functie' en daar mee dus op de kwaliteit van H1110A en H1110B. Dergelijke maatregelen hebben daarmee naar verwachting in het licht van de instandhoudingsdoelstelling 'verbetering kwaliteit' een positief effect.

Beperking gewicht vistuig

In het 'Verduurzamingplan garnalenvisserij' wordt aangegeven dat het huidige totale drooggewicht van het gezamenlijke vistuig kan oplopen tot 5000 kg. De sector heeft in het kader van VisWad en VIBEG afgesproken dat men dit totale gewicht wil reduceren tot maximaal 3.800 kg in 2018. Als tussenstap zal in het jaar 2017 een maximum gelden van 4.000 kg. Reductie van het gewicht van het vistuig betekent dat met name de druk van de slossen op de bodem zal afnemen (Berghahn & Vorberg, 1998¹). Daardoor zullen ze minder diep in de bodem dringen en wat de sterfte van bodemorganismen in het spoor van de slossen zal verminderen. Ook zullen de vissporen minderlang zichtbaar zijn in meer zachte bodems. Een vermindering van het gewicht van het vistuig leidt daarmee tot een vermindering van de bodemberoering en daarmee tot een vermindering van de extra dynamiek die deze bodemberoering toevoegt aan de bodemdynamiek. Zoals hierboven beschreven heeft dit een positief effect op het kwaliteitsaspect 'overige kenmerken van een goede structuur en functie' en op de 'abiotische kenmerken'. Geconcludeerd kan dan ook worden dat een beperking van het gewicht van

¹ Berghahn, R., Vorberg, R., 1998, 'Shrimp fisheries and nature conservation in the national park Wadden Sea of Schleswig –Holstein: impact, possible conflicts of interest and their prevention', environmental research plan of the federal ministry of the environment, nature conservation and reactor safety, Research project 10802085/01, Umwelt Bundes Amt

het vistuig een positief effect zal hebben op de kwaliteit en de staat van instandhouding van Habitattypen H1110A en H1110B.

Ruimere maaswijdte

Op grond van Europese regelgeving geldt voor de garnalenvisserij een minimummaaswijdte van 16 mm. In de praktijk wordt door garnalenvissers vaak gevestigd met een minimummaaswijdte van 22 mm (in de kuil van het net). Dit met het oog op een vermindering van de vangst van ondermaatse garnalen maar tevens met het oog op de vermindering van de vangst van zeer kleine vis. De garnalensector is voornemens om te komen tot een verdere vergroting van de minimummaaswijdte maar heeft vooreerst afgesproken om 22 mm als minimummaaswijdte vast te leggen in het kader van de verduurzaming van de garnalenvisserij. Ten opzichte van het mogelijke gebruik van een maaswijdte van 16 mm leidt het gebruik van een maaswijdte van 22 mm tot aanmerkelijke vermindering van de bijvangst aan ondermaatse garnalen (Revill & Holst, 2004²). Het gebruik van een grotere maaswijdte betekent echter ook dat meer kleine ondermaatse vis (zoals haring, kabeljauw en sprot), die ondanks het gebruik van de zeeflap toch in het achtereind van het net kunnen terechtkomen, door de mazen van het net kunnen ontsnappen. Dit betekent dat het gebruik van een grotere maaswijdte met name ten goede komt aan het onderdeel 'kinderkamerfunctie/ opgroeigebied voor vis, van het kwaliteitskenmerk 'overige kenmerken van een goede structuur en functie'. Geconcludeerd kan dus worden dat het gebruik van een grotere maaswijdte een positief effect heeft op de kwaliteit van Habitattypen H1110A en H1110B.

Zeefwijdte spoelsorteertrommel

De overleving van bijvangst wordt bevorderd door het verplichte gebruik van garnalen sorteerapparatuur. Nederlandse garnalenvissers hebben daarbij de keus uit een roterende garnalenspoelmachine of een mechanische schudzeef. Inmiddels komt de schudzeef echter steeds minder voor doordat de meeste vissers zijn overgestapt op de spoelsorteermachine. Door middel van de spoelsorteermachine gaat een groot deel van de bijvangst aan ondermaatse garnalen en vis weer levend overboord. Tijdens de verwerking van de vangst aan boord gaat de gehele vangst door de spoelsorteertrommel. Ondermaatse garnalen en kleine vis gaan door de spijlen van de sorteertrommel en worden weer overboord gezet. Dat betekent dat een grotere ruimte tussen de spijlen (zeefwijdte) erin zal resulteren dat meer ondermaatse garnalen en ondermaatse vis worden uit gezeefd en weer levend overboord gaan. Vergroting van de overleving van discards komt zoals in het voorgaande beschreven met name ten goede komt aan het aspect 'kinderkamerfunctie-opgroeigebied voor vis, van het kwaliteitskenmerk 'overige kenmerken van een goede structuur en functie'. Geconcludeerd kan dus worden dat het gebruik van een grotere maaswijdte een positief effect heeft op de kwaliteit van Habitattypen H1110A en H1110B.

Maximum maaswijdte zeeflap

Het gebruik van de zeeflap zorgt er voor dat er een scheiding tussen garnalen en overige vangst plaatsvindt. Een zeeflap bestaat uit een grofmazig net (maaswijdte 5-6 cm) waardoor vissen die niet door deze mazen kunnen passeren worden tegengehouden en kunnen ontsnappen door een opening in de onderzijde van het net. Garnalen en kleine vissen gaan door de zeeflap en belanden in het achtereind van het net. Verkleining van de maaswijdte van de zeeflap betekent dat meer ondermaatse vis wordt uit gezeefd en het net weer verlaat. Daarnaast leidt het gebruik van de zeeflap door de weerstand van het net tot een waterstroom langs de zeeflap naar beneden waardoor ook kleinere ondermaatse garnalen worden uit gezeefd (Revill & Holst, 2004). Het gebruik van een zeeflap met een kleinere maaswijdte leidt dus tot een verminderde bijvangst van ondermaatse garnalen en kleine vissen. Vermindering van de bijvangst aan kleine vissen komt zoals in het voorgaande beschreven met

² Revill A. & Holst R. 2004. Reducing discards of North Sea brown shrimp (*Crangon crangon*) by trawl modification. Fish. Res. 68: 113-122.

name ten goede komt aan het aspect 'kinderkamerfunctie-opgroeigebied voor vis, van het kwaliteitskenmerk 'overige kenmerken van een goede structuur en functie'. Geconcludeerd kan dus worden dat het gebruik van een grotere maaswijdte een positief effect heeft op de kwaliteit van Habitattypes H1110A en H1110B.

Tot slot

Aanvragers hebben het vertrouwen dat u met behulp van de door mij aangeleverde toelichting het verzoek om de gewenste aanvullingen en wijzigingen, in het kader van de impact reductie van de garnalenvisserij, op te nemen in de Nb-wetvergunning garnalenvisserij verder kunt afhandelen. Aanvragers zien uw reactie aangaande dit verzoek dan ook met vertrouwen tegemoet.

Indien u vragen heeft over de inhoud van deze brief, kunt u contact opnemen met mij via

Hoogachtend,
namens aanvragers Nederlandse Vissersbond, VisNed, PO Wieringen en PO Rousant,

Nederlandse Vissersbond